ได้รับบทความ Received 30/11/2025
แก้ไขบทความ Revised 18/02/2026
ตอบรับบทความ Accepted 22/02/2026

03

กระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงเดี่ยวฆ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา ตามแนวทางของครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์

The Transmission Process of Solo Performance on the Gong Mon Wong Yai in Krao Nai Thao According to the Teaching Method of Master. Teerasak Choomchoosart

พิสิษฐ์ นรสิงห์[1] สุรพงษ์ บ้านไกรทอง[2] และสุพัตรา วิไลลักษณ์[3]
Pisith Norasing[1], Surapong Bankraithong[2] and Supatra Wilailak[3]

[1] นักศึกษาระดับปริญญาโท วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
[3] รองศาสตราจารย์ ดร. วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
[1] Master Degree student, College of Music, Bansomdejchaopraya Rajabhat University (E-mail address : pisith217@hotmail.com)
[2] Assistant Professor Dr., College of Music, Bansomdejchaopraya Rajabhat University (E-mail address : Surapongthaimusic@gmail.com)
[3] Associate Professor Dr., College of Music, Bansomdejchaopraya Rajabhat University (E-mail address : beagle_dogy@yahoo.com)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงเดี่ยวฆ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา ตามแนวทางของครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ ด้วยการศึกษาตามองค์ประกอบของการศึกษา 4 ด้าน ของศาสตราจารย์ ดร.อลิธซาเบธ สไตเนอร์ (Steiner, 1988 อ้างอิงจาก ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2561 : 3-7) ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหาสาระ และบริบทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลักคือศิษย์ที่ได้รับการถ่ายทอดการบรรเลงเดี่ยวฆ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา จากครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์โดยตรง จำนวน 3 ท่าน ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความเชิงอุปนัยและนำเสนอแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงเดี่ยวฆ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา ตามแนวทางของ ครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ ใช้หลักการสอนแบบมุขปาฐะ โดยมีวิธีการที่สำคัญได้แก่ การนอยปาก การเลียนแบบ การทำซ้ำ และการปลูกฝังคุณธรรมมารยาททางดนตรี พบประเด็นย่อย 4 ประเด็นได้แก่

(1) ด้านผู้สอน ครูธีระศักดิ์เป็นผู้สืบเชื้อสายบ้านดุริยประณีตผ่านการเรียนกับครูผู้เชี่ยวชาญหลายท่าน ได้รับการถ่ายทอดเดี่ยวฆ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา จากครูสมชาย ดุริยประณีต (2) ด้านผู้เรียน ต้องผ่านการฝากตัวเป็นศิษย์ ผ่านการพิจารณาคุณสมบัติ ภูมิรู้ ทักษะ และความประพฤติที่เหมาะสม จึงจะได้รับการถ่ายทอดเดี่ยวกราวใน เถา ที่ถือเป็นเดี่ยวชั้นสูง (3) ด้านเนื้อหา ผู้เรียนต้องศึกษาโครงสร้างทำนองเพลง

กลุ่มเสียงปัญจมูลที่ และกลวิธีการบรรเลงของเพลงเดี่ยวกราวใน เถา (4) บริบทอื่น ๆ พบขั้นตอนการถ่ายทอด 3 ขั้น ได้แก่ ขั้นนำ ใช้วิธีการเกริ่นนำด้วยการพูดคุยและทบทวนเนื้อหา ขั้นถ่ายทอด อธิบายเนื้อหา ถ่ายทอดโดยการนอยปาก การสาธิต การบรรเลงร่วมกับจังหวะหน้าทับ และสอดแทรกคุณธรรม และขั้นสรุป บรรเลงพร้อมบันทึกเสียงหลังเรียน ใช้การประเมินตามสภาพจริง และให้ข้อเสนอแนะย้อนกลับ มีการจัดการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมที่อบอุ่น และเสริมแรงบวกให้ผู้เรียน

คำสำคัญ : ฆ้องมอญวงใหญ่ กราวใน เถา มุขปาฐะ กระบวนการถ่ายทอด ครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์

Abstract

This research aimed to study the transmission process of solo performance on the Gong Mon Wong Yai in the piece Krao Nai Thao, following the pedagogical approach of Master. Teerasak Choomchoosart. The study was conducted based on the four educational components proposed by Professor Dr. Elizabeth Steiner (Steiner, 1988, cited in Narut Suttajit, 2018: 3–7), namely: teacher, student, content, and related contextual factors.A qualitative research methodology was employed. The key informants consisted of three disciples who had directly received the transmission of solo Gong Mon Wong Yai performance in Krao Nai Thao from Master. Teerasak Choomchoosart. Data were collected through in-depth interviews and document analysis. The data were analyzed using inductive interpretation and presented in a descriptive manner.

The findings revealed that the transmission process of solo Gong Mon Wong Yai performance in Krao Nai Thao under Master. Teerasak's approach is grounded in an oral tradition. The essential teaching methods include vocalization of melodic phrases, imitation, repetition, and the cultivation of musical virtues and etiquette. Four major aspects emerged (1) The teacher Master. Teerasak, a descendant of the Duriyapranit musical lineage, was trained by numerous experts and received direct transmission of Krao Nai Thao from Master. Somchai Duriyapranit. (2) The learners: Students must undergo a formal apprenticeship ceremony and possess appropriate knowledge, skills, and conduct in order to be entrusted with learning Krao Nai Thao, which is regarded as an advanced solo repertoire. (3) The content: Learners are required to study the melodic structure, the Panjamun tone groups, and the performance techniques specific to the Krao Nai Thao solo. (4) Other contextual factors: The transmission process consists of three stages: the introductory stage, which involves conversation and content review; the instructional stage, which includes explanation, vocalization, demonstration, ensemble playing with rhythmic patterns, and integration of moral values; and the concluding stage, which involves post-lesson performance with audio recording, authentic assessment, and constructive feedback. Instruction takes place in a supportive and encouraging environment that reinforces learners' motivation.

Keywords : Gong Mon Wong Yai, Krao Nai Thao, Oral tradition, Transmission Process, Master.Teerasak Choomchoosart

บทนำ

ปี่พาทย์มอญเป็นศิลปวัฒนธรรมที่มีวิวัฒนาการเคียงคู่สังคมไทยมาอย่างยาวนาน และมีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีของชุมชนไทยเชื้อสายมอญ ในสังคม พหุวัฒนธรรม ทั้งในฐานะดนตรีสำหรับความบันเทิงและดนตรีประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ดังที่ วีระ พันธุ์เสือ (2558 : 51–53) อธิบายว่าปี่พาทย์มอญเป็นศาสตร์ดนตรีที่เป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย เกิดจากการหลอมรวมวัฒนธรรมดนตรีมอญกับดนตรีไทย จนเกิดเป็นวงดนตรีปี่พาทย์มอญซึ่งมีบทบาทกว้างขวางในทั้งงานมงคลและอวมงคล โดยเฉพาะการบรรเลงประกอบพิธีกรรมงานอวมงคลที่ได้รับความนิยมอย่างยิ่ง ด้วยความไพเราะของสำนวนเพลงและเอกลักษณ์ของเครื่องดนตรี โดยเฉพาะฆ้องมอญวงใหญ่ ความนิยมดังกล่าวส่งผลให้ปี่พาทย์มอญในอดีตได้รับความนิยม เจ้าภาพที่มีฐานะมักว่าจ้างวงปี่พาทย์มอญถึงสองวงมาประชันสร้างความสนุกสนาน ทำให้ครูดนตรีในสำนักต่าง ๆ เกิดความสนใจศึกษาเพลงมอญและประพันธ์เพลงเดี่ยวสำหรับฆ้องมอญวงใหญ่เพื่อใช้บรรเลงและแข่งขัน สร้างชื่อเสียงแก่ตนเองและสำนัก ซึ่งก่อให้เกิดการประพันธ์เพลงเดี่ยวตั้งแต่ระดับต้นจนถึงขั้นสูง เช่น เพลงทยอยเดี่ยวและเพลงกราวใน อันเป็นมรดกดนตรีที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

“เพลงเดี่ยวกราวใน” ครูมนตรี ตราโมท ได้อธิบายความหมายลักษณะสำคัญรวมไปถึงการถ่ายทอดและคุณสมบัติของผู้ที่จะบรรเลงเพลงเดี่ยวกราวในไว้ว่า เพลงเดี่ยวกราวในถือว่าเป็นเพลงเดี่ยวขั้นสูงสุด เพราะเป็นเพลงเดี่ยวที่นำเอาเพลงหน้าพาทย์ที่อยู่ในโหมโรงเย็นที่มีลักษณะพิเศษ คือ โยน ประกอบด้วยกัน 6 เสียง หรือ 6 ลูกโยนนำมาประพันธ์เป็นทางเดี่ยวเครื่องดนตรีต่าง ๆ ในแต่ละทางก็จะมีความวิจิตรพิสดารแตกต่างกันไป มีการใช้กลวิธีการบรรเลงขั้นสูง เป็นเพลงเดี่ยวที่ยาว และมีความยากในการบรรเลง ผู้ที่จะบรรเลงเดี่ยวกราวในได้นั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีฝีมือความรู้ความสามารถ จึงเป็นเหตุให้ผู้บรรเลงจะต้องมีทุนสูง กล่าวคือต้องฝึกฝนจนชำนาญมีพละกำลังและกลเม็ดเด็ดพราย ต้องอาศัยศักยภาพ และความพร้อมด้วยคุณวุฒิและวัยวุฒิของผู้บรรเลงเป็นอย่างสูง ในการสืบทอดเพลงเดี่ยวกราวในนั้นไม่สามารถรับการถ่ายทอดให้โดยง่ายดาย จะมีการสืบทอดไว้เฉพาะกลุ่มนักดนตรีไทยที่มีความไว้วางใจเพียงเท่านั้น (มนตรี ตราโมท และวิเชียร กุลตัณฑ์, 2555 : 570)

จากข้อความข้างต้นพบว่า เพลงเดี่ยวกราวใน เป็นเพลงเดี่ยวชั้นสูงด้วยเหตุนำเพลงหน้าพาทย์มาประพันธ์เป็นทางเดี่ยว อีกทั้งเป็นเพลงหน้าพาทย์ที่มีทำนองลักษณะพิเศษ คือ กลวิธีที่เรียกว่า โยน มีด้วยกัน 6 เสียง ทำให้ดีดกวีทางดนตรีไทยนำมาประดิษฐ์เป็นทางเดี่ยวในเครื่องดนตรีต่าง ๆ มากมาย อาทิ ปี่ใน ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ฆ้องวงใหญ่ ฆ้องวงเล็ก และฆ้องมอญวงใหญ่ เป็นต้น

ในอดีตผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเครื่องดนตรีฆ้องมอญ

วงใหญ่ ทั้ง ด้านการประพันธ์ทางเดี่ยวสำหรับฆ้องมอญวงใหญ่ รวมไปถึงการบรรเลงเดี่ยวฆ้องมอญวงใหญ่ อีกทั้งยังเป็นครูผู้ถ่ายทอดวิชาการบรรเลงฆ้องมอญวงใหญ่ให้กับลูกศิษย์ในสายตั้งแต่รุ่นอดีตจนถึงปัจจุบัน มีอยู่ด้วยกันหลายท่าน ได้แก่ ครูสอน วงฆ้อง ครูสาลี่ มาลัยมาลย์ ครูสมาน ทองสุโชติ หม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล ครูสมชาย ดุริยประณีต และครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ เป็นต้น

ครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ เป็นบุตรของนายปลั่ง ชุ่มชูศาสตร์ และนางชุบ ดุริยประณีต ท่านเริ่มศึกษาดนตรีไทยตั้งแต่วัยเยาว์ ได้เรียนการตีฆ้องมอญวงใหญ่ และเครื่องดนตรีต่าง ๆ จากครูที่มีชื่อเสียงหลายท่าน อาทิ ครูสอน วงฆ้อง หม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล ครูสมชาย ดุริยประณีต เป็นต้น ครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ เป็นนักดนตรีไทยที่มีชื่อเสียง และเป็นที่ยอมรับของวงการดนตรีไทย ด้านความรู้ความสามารถในการบรรเลงฆ้องมอญวงใหญ่ โดยเฉพาะเพลงเดี่ยว เนื่องจากครูมีกลวิธีการตี ที่มีลักษณะเด่นมีชั้นเชิง และฝีมือที่คล่องแคล่ว ทำให้ครูเป็นที่ยอมรับในวงการดนตรีไทยอย่างกว้างขวาง นอกจากชื่อเสียงด้านการปฏิบัติเดี่ยวเครื่องดนตรีฆ้องมอญแล้วนั้น ท่านยังเป็นครูผู้ถ่ายทอดความรู้และทักษะการบรรเลงเดี่ยวฆ้องมอญวงใหญ่ให้แก่ศิษย์ของสำนักดนตรีบ้านบางลำพู จนสามารถบรรเลงแสดง ประกวด ประชันจนมีชื่อเสียง ตลอดจนนักศึกษาทั้งระดับปริญญาตรีและปริญญาโทจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ อีกจำนวนมาก ที่เข้ามาฝากตัวเป็นศิษย์ จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ได้มีผู้ศึกษาไว้ในหลากหลายประเด็น ได้แก่ อาศรม : ครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ โดยอาทิตย์ ผ่อนร้อน(2555) คุรุดุริยางคศิลปิน กรณีศึกษา ครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ โดยว่าที่ร้อยตรีหญิงรัชภรณ์ ตัณนิติศุภวงษ์ และฤทธิพร แก้วดี (2563) การศึกษากลวิธีการเดี่ยวฆ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน ทางครูสอน วงฆ้อง โดยอาทิตย์ ผ่อนร้อน (2556)

จากเอกสารและงานวิจัยทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นนั้น สิ่งที่ยังไม่ปรากฏในเอกสารและงานวิจัย คือ การศึกษากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงเดี่ยวฆ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา ของครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนด้านดนตรีไทยเป็นอย่างมาก จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบว่า ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้เพลงมอญและเพลงเดี่ยว ฆ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา จากครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์นั้น มีอยู่ด้วยกัน 4 ท่าน คือ นายอาทิตย์ ผ่อนร้อน นายชัยวัฒน์ ครุฑบุญ นายวัชรินทร์ ม่วงท้วม และนายพิสิษฐ์ นรสิงห์ ซึ่งทั้ง 4 ท่านนี้ ถือว่าเป็นลูกศิษย์ที่รับการถ่ายทอดความรู้จากครูโดยตรงเป็นระเวลาต่อเนื่องไม่น้อยกว่าห้าปี ได้ซึมซับเทคนิคการบรรเลงรวมทั้งขั้นตอนกระบวนการถ่ายทอดของครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ อย่างลึกซึ้งตั้งแต่เพลงหมู่ เช่น ประจำบ้าน เชิญผี เชิญใหญ่ พระฉันมอญ ไปจนถึงเพลงเดี่ยวขั้นสูง คือ ทยอยเดี่ยว และกราวใน

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญที่จะศึกษากระบวนการถ่ายทอด

การบรรเลงเดี่ยว ฆ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา ตามแนวทางของครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ จากลูกศิษย์ทั้ง 3 ท่าน ได้แก่ นายอาทิตย์ ผ่อนร้อน นายชัยวัฒน์ ดรุฑบุญ และนายวัชรินทร์ ม่วงห้วม เพื่อรวบรวมประเด็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถ่ายทอดที่กล่าวมาข้างต้นตามองค์ประกอบการศึกษาของสไตเนอร์ (Steiner, 1988 อ้างอิงจาก ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2561 : 3-7) ประกอบด้วย ครูผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหาสาระ บริบทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอด โดยผ่านการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลสู่การพัฒนาเป็นคู่มือกระบวนการถ่ายทอดเพื่อเป็นมรดกทางวัฒนธรรม และเป็นประโยชน์สำหรับครูดนตรีไทย หรือผู้ที่สนใจที่จะศึกษาแนวทางสำหรับการถ่ายทอด เพื่อสร้างความเข้าใจในอัตลักษณ์ ของการถ่ายทอดดนตรีไทยในเพลงเดี่ยวขั้นสูงตลอดจนนำไปเป็นแบบอย่างในการจัดการเรียนรู้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงเดี่ยวฆ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา ของ ครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ทราบถึงกระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงเดี่ยวฆ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวในเถา ของครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงเดี่ยวฆ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา ของครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ด้วยการศึกษาตามองค์ประกอบของการศึกษา 4 ด้าน ของศาสตราจารย์ ดร.อลิธซาเบธ สไตเนอร์ (Steiner, 1988 อ้างอิงจาก ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2561 : 3-7) ได้แก่ ผู้สอน(Teacher) ผู้เรียน(Student) เนื้อหาสาระ (Content) และบริบทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (context) โดยมุ่งเน้นศึกษาไปที่เนื้อหาสาระ กระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงเดี่ยวฆ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา ของครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์เป็นหลัก ด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร บทความ และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล แบ่งเป็น 4 ด้านดังนี้

(1) ด้านผู้สอน(Teacher) มีประเด็นได้แก่ ชีวประวัติ และภูมิหลังทางดนตรีของครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์

(2) ด้านผู้เรียน(Student) มีประเด็นได้แก่ คุณสมบัติทั่วไปของผู้เรียน และคุณสมบัติด้านความรู้เรื่องฆ้องมอญวงใหญ่ รวมถึงทักษะในการปฏิบัติฆ้องมอญวงใหญ่

(3) ด้านเนื้อหาสาระ(Content) มีประเด็นได้แก่ โครงสร้างทำนองเพลง กลุ่มเสียง

ปัญจมูล และกลวิธีการบรรเลง

(4) ด้านบริบทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง(context) มีประเด็นได้แก่ ขั้นตอนการถ่ายทอด สภาพการเรียนการสอน และบรรยากาศการเรียนการสอน

2. ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการเลือกแบบเจาะจงคุณสมบัติ คือ ผู้ที่เรียนเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี และได้รับการถ่ายทอดการบรรเลงเดี่ยวซ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา จากครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ โดยตรง จำนวน 4 ท่าน ดังนี้ 1) นายอาทิตย์ ผ่อนร้อน 2) นายชัยวัฒน์ ดรุฑบุญ 3) นายวัชรินทร์ ม่วงห้วม 4) นายพิสิษฐ์ นรสิงห์

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย รวมถึงการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงเดี่ยวซ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา นำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่วิเคราะห์ตามทฤษฎีองค์ประกอบการศึกษาของ Elizabeth Steiner มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. เครื่องมือ

แบบสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ลูกศิษย์ที่ได้รับการถ่ายทอดเดี่ยวซ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา จากครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ จำนวน 3 ท่าน ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi –structured interview) เป็นแบบสัมภาษณ์กำหนดคำถามและประเด็นการสัมภาษณ์ที่ครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดการวิจัยไว้อย่างชัดเจน และคำนึงถึงประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ

แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงเดี่ยวซ้องมอญวงใหญ่เพลงกราวใน เถา ตามแนวทางครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ ให้สมบูรณ์ชัดเจนยิ่งขึ้น ด้วยวิธีการวิเคราะห์เอกสารงานวิจัย ตำรา รวมไปถึงไฟล์เสียง และวีดีทัศน์

2. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงเดี่ยวซ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา ตามแนวทางครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องในองค์ประกอบของกระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงเดี่ยวซ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา ตามแนวทางครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหาสาระ และบริบทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยองค์ประกอบดังกล่าวนี้ผู้วิจัยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม ตามข้อมูลที่ต้องการศึกษา ได้แก่ 1) ผู้สอน เป็นประเด็นที่เกี่ยวกับประวัติชีวิตของ

ครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ 2) ผู้เรียน เนื้อหาสาระ และบริบทในการถ่ายทอด เป็นประเด็นที่เกี่ยวกับกระบวนการถ่ายทอดบรรเลงเดี่ยวซ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา ตามแนวทางครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ โดยแยกประเด็น ดังนี้

1.1 ประเด็นที่เกี่ยวกับชีวประวัติของครูธีรศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นายอาทิตย์ ผ่อนร้อน นายชัยวัฒน์ ครุฑบุญ และนายวัชรินทร์ ม่วงท้วม

1.2 ประเด็นที่เกี่ยวกับกระบวนการถ่ายทอดบรรเลงเดี่ยวซ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา ตามแนวทางของครูธีรศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นายอาทิตย์ ผ่อนร้อน นายชัยวัฒน์ ครุฑบุญ และนายวัชรินทร์ ม่วงท้วม

2. การเก็บข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงเดี่ยวซ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา ตามแนวทางของครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ เพื่อการตีความ และสร้างข้อสรุปให้เกิดความชัดเจน โดยแยกประเด็นได้ ดังนี้

2.1 ประเด็นเกี่ยวกับชีวประวัติครูธีระศักดิ์ ชุ่มชู่ศาสตร์ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เอกสารจากงานวิจัย บทความจากหนังสือตำราและสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ที่มีความน่าเชื่อถือ

2.2 ประเด็นที่เกี่ยวกับกระบวนการถ่ายทอดบรรเลงเดี่ยวซ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา ตามแนวทางของครูธีรศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เอกสารจาก งานวิจัย บทความจากหนังสือตำรา รวมไปถึงไฟล์เสียง วีดีทัศน์ ขั้นตอนกระบวนการถ่ายทอดของครู ที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทำการบันทึกไว้ในขณะรับการถ่ายทอด

3. วิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ใช้การตีความ และสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือต่าง ๆ มาจัดเป็นหมวดหมู่ โดยการปรับลดทอนข้อมูลดิบให้มีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในประเด็นต่าง ๆ ในกระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงเดี่ยวซ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา ตามแนวทางครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ สู่การนำเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านผู้สอน ได้แก่ ภูมิหลังด้านชีวประวัติ ภูมิหลังด้านดนตรีของครู
2. ด้านผู้เรียน ได้แก่ คุณสมบัติทั่วไป และคุณสมบัติเฉพาะด้านความรู้และทักษะ

การบรรเลงซ้องมอญวงใหญ่

3. ด้านเนื้อหาสาระ ได้แก่ โครงสร้างทำนองเพลง กลุ่มเสียงปัญจมูล และกลวิธีการบรรเลง
4. ด้านบริบทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ขั้นตอนการถ่ายทอด สภาพการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดและการประเมินผล

4. ขั้นสรุป

สรุปข้อมูลตามวัตถุประสงค์นำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบเอกสารวิชาการเป็นรูปเล่มรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

กระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงเดี่ยวซ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา ตามแนวทางของครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ ใช้หลักการสอนแบบมุขปาฐะ มีประเด็นสำคัญ ได้แก่ การนอยปาก การเลียนแบบ การทำซ้ำ และการปลูกฝังคุณธรรมมารยาททางดนตรี พบประเด็นย่อยแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ (1) ด้านผู้สอน ครูธีระศักดิ์เป็นผู้สืบเชื้อสายบ้านดุริยประณีตผ่านการเรียนกับครูผู้เชี่ยวชาญหลายท่าน ได้รับการถ่ายทอดเดี่ยวซ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา จากครูสมชาย ดุริยประณีต (2) ด้านผู้เรียน ต้องผ่านพิธีฝากตัวเป็นศิษย์ มีภูมิรู้ ทักษะ และความประพฤติที่เหมาะสม จึงจะได้รับการถ่ายทอดเดี่ยวกราวใน เถา ที่ถือเป็นเดี่ยวชั้นสูง (3) ด้านเนื้อหา ผู้เรียนต้องศึกษา โครงสร้างทำนองเพลง กลุ่มเสียงปัญจมูล และกลวิธีการบรรเลงของเพลงเดี่ยวกราวใน เถา (4) บริบทอื่น ๆ พบขั้นตอนการถ่ายทอด 3 ขั้น ได้แก่ ขั้นนำ ใช้วิธีการเกริ่นนำพูดคุย และทบทวนเนื้อหา ขั้นสอน อธิบายเนื้อหา ถ่ายทอดโดยการนอยปาก การสาธิต การบรรเลงร่วมกับจังหวะหน้าทับ และสอดแทรกคุณธรรม และขั้นสรุป บรรเลงพร้อมบันทึกเสียงหลังเรียน ใช้การประเมินตามสภาพจริง และให้ข้อเสนอแนะย้อนกลับ มีการจัดสภาพการเรียนการสอนที่เหมาะสม มีสื่อการสอนครบครัน บรรยากาศชั้นเรียนมีความอบอุ่นและเสริมแรงบวกให้ผู้เรียนอยู่เสมอ ผู้วิจัยสามารถสรุปกระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงเดี่ยวซ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา ตามแนวทางของครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ เป็นแผนผัง ดังนี้

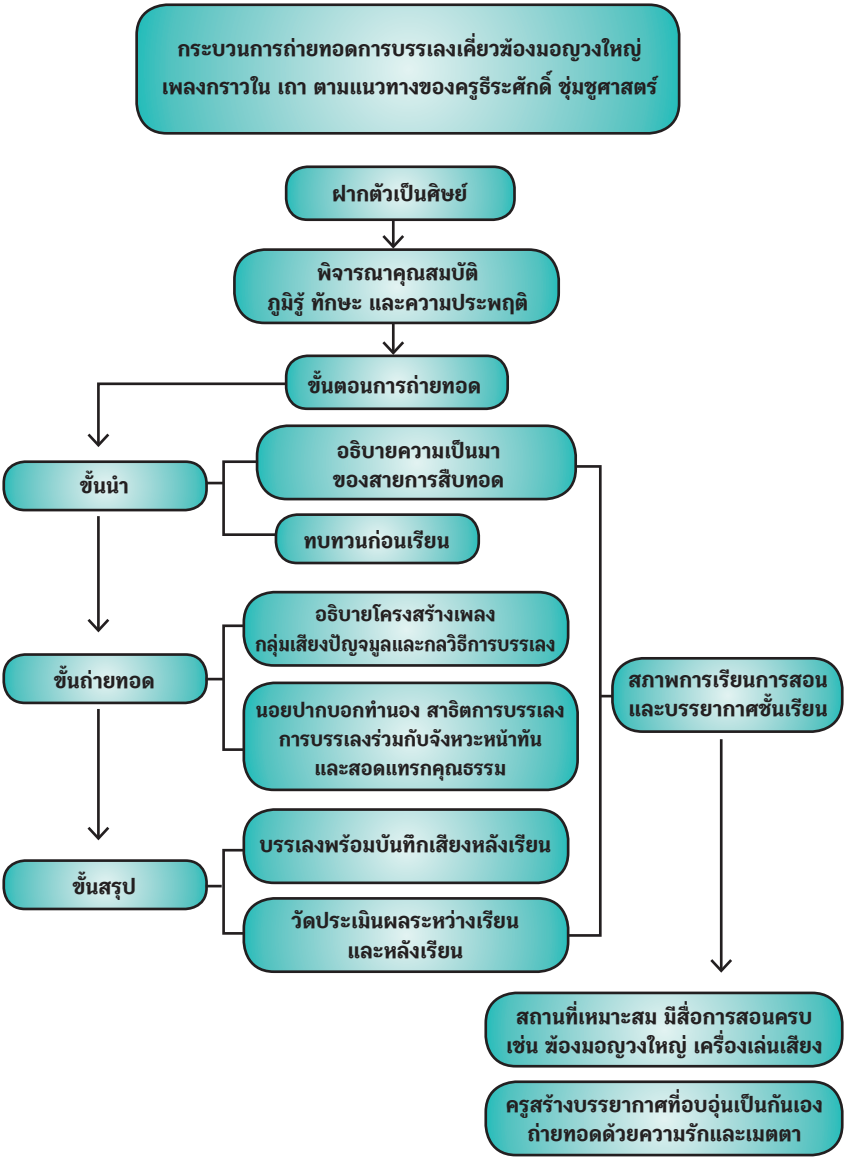

แผนภูมิที่ 1 กระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงเคี่ยวฆ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา ตามแนวทางของ ครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์

อภิปรายผล

จากการศึกษากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงเดี่ยวฆ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา ตามแนวทางของครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงเดี่ยวฆ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา ตามแนวทางของครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการอภิปรายผลในประเด็น ดังนี้

กระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงเดี่ยวฆ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา ตามแนวทางของครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ ผู้วิจัยแบ่งการอภิปรายผลออกเป็น 4 ประเด็น ตามองค์ประกอบย่อยของการศึกษาของอลิซาเบธ สไตเนอร์ (Steiner, 1988 อ้างอิงจาก ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2561 : 3-7) ที่กล่าวถึง องค์ประกอบที่สำคัญของการศึกษาที่ครอบคลุมถึงกระบวนการถ่ายทอด ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบส่วน คือ 1. ผู้สอน 2. ผู้เรียน 3. เนื้อหาสาระ และ 4. บริบทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอด ดังนี้

1. **ครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์** จากการศึกษาพบว่า ครูเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านดนตรีไทย โดยเฉพาะฆ้องมอญวงใหญ่ ซึ่งเกิดจากปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเรียนรู้หลายประการ ได้แก่ ความมานะอุตสาหะในการใฝ่เรียนรู้ ครอบครัวเป็นตระกูลนักดนตรี และสนับสนุนในการเรียนดนตรี ของครู ทำให้ครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ ทุ่มเทให้กับการเรียนดนตรีไทยอย่างจริงจัง อีกทั้งยังได้รับการถ่ายทอดจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านดนตรีหลายท่าน อาทิ เรียนพื้นฐานด้านดนตรีไทย จากคุณตาศุข ดุริยประณีต ครูชื้น ดุริยประณีต เรียนเดี่ยวฆ้องวงเล็กจากครูสืบสุด ดุริยประณีต เรียนฆ้องวงใหญ่ทั้งไทยและมอญ จากครูผู้เชี่ยวชาญ เช่น ครูสอน วงฆ้อง หม่อมหลวงสุรักษ์ สวัสดิกุล เป็นต้น และได้รับถ่ายทอดเพลงเดี่ยวขั้นสูง เพลงกราวใน เถา จากครูสมชาย ดุริยประณีต ผู้วิจัยเห็นว่าครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ เป็นบุคคลที่ได้คลุกคลีและเติบโตมาพร้อมดนตรีไทย ได้สัมผัส และเรียนรู้กับกระบวนการถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบมุขปาฐะซึ่งเป็นวิธีการสอนดนตรีไทยแบบดั้งเดิม องค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ ได้รับถ่ายทอดมา ควรค่าแก่การศึกษาและเผยแพร่เพื่อประโยชน์ต่อวงการการศึกษาต่อไป

ความรู้ความสามารถของครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ ที่ผู้วิจัยได้กล่าวมานั้น มีความสอดคล้องกับ สงบศึก ธรรมวิหาร (2545) ได้กล่าวถึงการถ่ายทอดดนตรีไทยไว้ว่า เดิมการศึกษา ดนตรีไทยก็อาศัยความใกล้ชิด เป็นแรงจูงใจ อาจจะเริ่มจากที่บ้านที่ผู้ปกครองเล่นเครื่องดนตรีไทยได้ การได้ยิน หรือเคยชินนี้เอง จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็ว นอกจากที่บ้านแล้วก็อาจจะเป็นสถานที่ ใกล้บ้าน เช่น วัดที่มีดนตรีไทยบรรเลงในงานพิธี ประเพณีต่าง ๆ เป็นพื้นฐาน จะเห็นช่องทางว่านอกจากแหล่งภูมิลำเนาแล้ว ยังมีวงหรือครูดนตรีที่ใดบ้าง ก็จะได้เดินทางไปฝากตัวเป็นศิษย์ ศึกษาหาความรู้ต่อไป สอดคล้องกับ รัษศิษฎา เกลาพิมาย (2561 : 23) ได้กล่าวถึงการถ่ายทอดดนตรีไทยว่าแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ครูผู้ถ่ายทอด ศิษย์ และวิธีการ

โดยใช้กระบวนการมุขปาฐะ เรียนแบบตัวต่อตัว เริ่มจากการเรียนฆ้องวงใหญ่ เพลงสาธุการ จนกระทั่งผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ดีจึงจะเริ่มถ่ายทอดบทเพลงเดี่ยวได้ตามที่ครูเห็นความเหมาะสม

2. **ผู้เรียน** ในการถ่ายทอดการบรรเลงเดี่ยวฆ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา ตามแนวทางของครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ มีลำดับขั้นตอนมากมาย เนื่องจากเป็นเพลงเดี่ยวขั้นสูง ที่จะถ่ายทอดให้กับศิษย์ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามความมุ่งหมายของครูเท่านั้น ผู้เรียนจะต้องฝากตัวเป็นศิษย์ตามขนมธรรมเนียมการเรียนดนตรีไทย และผ่านการพิจารณาจากครูแล้วว่าเป็นผู้ที่มีภูมิรู้ และทักษะการบรรเลง และมีความประพฤติดี เมื่อผ่านการพิจารณาคุณสมบัติต่าง ๆ แล้ว จึงจะเข้าสู่ขั้นตอนการเริ่มถ่ายทอดองค์ความรู้การบรรเลงเดี่ยวฆ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา

จากข้อมูลด้านผู้เรียนที่ผู้วิจัยได้กล่าวมานั้น มีความสอดคล้องกับ สงบศึก ธรรมวิหาร (2545 : 181-182) ที่ได้กล่าวว่า การเป็นศิษย์มีครูทางดนตรีไทยนั้น จะมีวิธีการเข้าฝากตัวเป็นศิษย์ ทั้งสำนักสามัญชน และราชสำนักมีวิธีการฝากตัวเข้าเป็นศิษย์วิธีเดียวกัน คือ ผู้ใดจะเข้าศึกษาดนตรีไทยกับครูดนใดจะต้องฝากตัวเข้าเป็นศิษย์ บ้างเรียก “ไหว้ครู” หรือ “ครอบครู” ตามขนบประเพณีอย่างเก่าที่ได้ปฏิบัติกันต่อมา และในส่วนที่ครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ ต้องการที่จะพิจารณาคุณสมบัติของผู้เรียนที่จะได้รับการถ่ายทอดนั้น สอดคล้องกับ ประเวช กุมุท (2521 : 66) ได้กล่าวถึงความสำคัญของจริยวัตรของนักดนตรีไทย ซึ่งนอกจากความสามารถในการบรรเลงดนตรีแล้ว นักดนตรีไทยควรมีคุณธรรมและจริยวัตรที่เหมาะสม เพื่อให้ได้รับความนิยมและเป็นที่ยอมรับทั้งในวงการและสังคมภายนอก จริยวัตรและคุณธรรมสำคัญของนักดนตรีไทย เช่น มีมารยาทเรียบร้อย แสดงความสุภาพและเคารพผู้อื่น มีความซื่อตรงซื่อสัตย์ ขยันหมั่นเพียรและตั้งใจจริงมีความมุ่งมั่นในสิ่งที่ทำ เป็นต้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีระวุฒิ กลิ่นด้วง (2549 : 45) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดเพลงเดี่ยวกราวในไว้ว่า กราวใน เป็นเพลงเดี่ยวขั้นสูงที่ครูผู้ที่จะถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์แต่ละคนได้นั้น จะมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องพิธีกรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยท่านต้องใช้การตรึกตรองเป็นอย่างมาก ว่าลูกศิษย์คนใดที่สมควรที่จะได้รับการถ่ายทอด โดยจะพิจารณาจากทักษะฝีมือ ความตั้งใจ วุฒิภาวะ อุปนิสัย ตลอดจนความพร้อมด้านต่าง ๆ ของลูกศิษย์ก่อนที่ท่านจะถ่ายทอดเพลงเดี่ยวกราวในให้ และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของนตทนันทิ เจริญ (2552 : 38) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดเพลงเดี่ยวกราวในไว้ว่า ครูผู้สอนจะเป็นผู้พิจารณาระดับฝีมือเพื่อที่จะต่อเพลงที่มีความยากขึ้นไปเรื่อย ๆ แม้กระทั่ง ครูต่างสำนักก็จะต้องเห็นถึงฝีมือ ความขยัน อดทน เสียก่อนถึงจะต่อเพลงที่มีความสำคัญให้ ซึ่งอาจจะพิจารณาความขยัน ความตั้งใจเห็นควร แล้วจึงบอกกล่าวแก่ศิษย์ให้เตรียมตัว เตรียมสิ่งของเพื่อนำมาเป็นเครื่องบูชาครูบาอาจารย์และแสดงการน้อมรับการเรียนเพลงเดี่ยวขั้นสูงนี้ต่อไป ผู้ที่มีความพร้อมที่

จะได้รับการถ่ายทอดนั้นจะต้องมี ความสามารถ ด้านสติปัญญา ด้านทักษะปฏิบัติ และต้องเป็นผู้ที่มีความประพฤติดีจึงจะได้รับการถ่ายทอดจากครู

3. **เนื้อหาสาระ** จากการศึกษาพบว่า เนื้อหาสาระที่ผู้เรียนจะได้รับจากการถ่ายทอดการบรรเลงเดี่ยวซ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา ประกอบไปด้วย 1.โครงสร้างของเดี่ยวกราวใน เถา 2. กลุ่มเสียงปัญจมูลของเดี่ยวกราวใน เถา ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลพบว่าเดี่ยวซ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา ประกอบไปด้วยทำนองเดี่ยว 8 กลุ่ม 6 เสียงลูกโยนประกอบด้วย กลุ่มลูกโยนที่ 1 เสียงโด กลุ่มลูกโยนที่ 2 เสียงเร ทำนองเนื้อแท้ กลุ่มลูกโยนที่ 2 ครั้งที่ 2 เสียงเร กลุ่มลูกโยนที่ 3 เสียงที กลุ่มลูกโยนที่ 4 เสียงมี กลุ่มลูกโยนที่ 5 เสียงลา กลุ่มลูกโยนที่ 6 เสียงฟา กลุ่มลูกโยนที่ 4 ครั้งที่ 2 เสียงมี และทำนองปิดท้าย พบการดำเนินทำนองในกลุ่มเสียงปัญจมูล 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ ด ร ม x ซ ล ตรงกับทางเพียงออบน ร ม ฟ x ล ท ตรงกับทางนอก และ ซ ล ท x ร ม ตรงกับทางเพียงออล่าง 3. กลวิธีการบรรเลง ได้แก่ การประคบ การสะบัด การสะบัดเฉี่ยว การกวาด การกด การกรอด การกรอ การสอดประสาน การสะเดาะ การกระทบ และการขยี้

โครงสร้างของเดี่ยวกราวใน และกลุ่มเสียงปัญจมูลของเดี่ยวกราวใน สอดคล้องกับงานวิจัยของอาทิตย์ ผ่อนร้อน (2556) ที่ได้กล่าวถึงโครงสร้างทำนองเดี่ยวกราวในไว้ว่า การดำเนินทำนองของทำนองเดี่ยวซ้องมอญวงใหญ่เพลงกราวใน มีจำนวน 8 กลุ่ม 6 เสียงลูกโยนดำเนินทำนองอยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูล ด ร ม x ซ ล x ตรงกับทางเพียงออบน ร ม ฟ x ล ท x ตรงกับทางนอก และ ซ ล ท x ร ม x ตรงกับทางเพียงออล่าง

4. **ด้านบริบทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอด** การถ่ายทอดเดี่ยวซ้องมอญวงใหญ่เพลงกราวใน เถา ตามแนวทางของครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ ใช้หลักการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะ คือ 1. การนอยปาก 2. การเลียนแบบ 3. การทำซ้ำ และ 4. การถ่ายทอดเชิงคุณธรรมและมารยาททางดนตรี โดยมีวิธีการถ่ายทอดแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1. ขั้นนำ ครูเล่าที่มาและสายการสืบทอดทางเพลง และทบทวนก่อนเรียน 2. ขั้นถ่ายทอด ครูอธิบายโครงสร้างเพลง กลุ่มเสียงปัญจมูล และกลวิธีการบรรเลง ถ่ายทอดโดยการนอยปาก การสาธิต การบรรเลงรวมกับจังหวะหน้าทับ และการปลูกฝังคุณธรรมและมารยาททางดนตรี 3. ขั้นสรุป ให้ผู้เรียนฝึกซ้อมแล้วบันทึกเสียงกลับไปฝึกซ้ำ การประเมินเกิดต่อเนื่องระหว่างถ่ายทอด พร้อมให้ข้อมูลย้อนกลับ สถานที่ถ่ายทอดสภาะเหมาะสม มีสื่อการสอนครบครัน บรรยากาศการเรียน มีความเงียบสงบ อบอุ่น เป็นกันเอง เอื้อต่อการเรียนรู้ ครูจะเสริมแรงจูงใจและความผูกพัน พร้อมปลูกฝังคุณธรรม ความกตัญญู และมารยาททางดนตรีควบคู่กับความรู้ทักษะดนตรี ทำให้การถ่ายทอดไม่เพียงรักษาแบบแผนทางดนตรี หากยังคงไว้ซึ่งคุณค่าทางจิตใจและอัตลักษณ์ของครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์อย่างครบถ้วน

หลักการถ่ายทอดการบรรเลงเดี่ยวซ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา ตามแนวทางของครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ ที่ผู้วิจัยได้กล่าวมานั้น มีความสอดคล้องกับ รัษศิษฎา เกลาพิมาย (2561 : 23) ได้กล่าวถึงการถ่ายทอดดนตรีไทยว่าแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ครูผู้ถ่ายทอด ศิษย์ และวิธีการ โดยใช้กระบวนการมุขปาฐะ เรียนแบบตัวต่อตัว เริ่มจากการเรียนซ้องวงใหญ่ เพลงสาธุการจนกระทั่งผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ดีจึงจะเริ่มถ่ายทอดบทเพลงเดี่ยวได้ตามที่ครูเห็นความเหมาะสม และยังมีความสอดคล้องกับ วิศวะ ประสานวงศ์ (2555 : 10) ได้กล่าวถึงการถ่ายทอดดนตรีไทยว่าเป็นกระบวนการที่มีมาแต่โบราณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้จากครูสู่ศิษย์ผ่านวิธีการเลียนแบบและการจดจำ โดยไม่ใช้การจดบันทึก เป็นการสืบทอดความรู้ที่ต้องการความจำที่ดีและการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอเพื่อไม่ให้ความรู้สูญหาย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2561: 253–260) ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญของ “การสอนทักษะปฏิบัติดนตรี” ว่าเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยทั้ง ความรู้ทางดนตรี เทคนิควิธีการสอน และจิตวิทยาทางการเรียนรู้ โดยแต่ละเครื่องดนตรีมีวิธีสอนที่แตกต่างกันแต่มีหลักการทั่วไปที่สามารถใช้เป็นแนวทางพื้นฐานร่วมกันได้ ดังนี้ 1. เสียงก่อนสัญลักษณ์ (Sound before Symbol) 2. ความถูกต้องและความไพเราะ (Accuracy and Musical Beauty) 3. ความมีดนตรีการ (Musicianship) 4. ทักษะการฝึกซ้อม (Practice Skill) 5. ทักษะการแสดง (Performance Skill) 6. การประเมินผลตนเอง (Self-Evaluation) 7. การแก้ไขและพัฒนา (Correction and Development) และยังสอดคล้องกับ สุกรี เจริญสุข (2542) อธิบาย ถึงรูปแบบการสอนดนตรีของซูซูกิว่า ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การฟัง (Listening) คือการให้เด็ก ได้ฟังเพลงคลาสสิกที่มีคุณภาพ ขั้นที่ 2 การเลียนแบบ (Imitation) คือ หลังจากผ่านระยะการฟังมาระยะหนึ่ง แล้วเด็กจะต้องเข้าร่วมทำกิจกรรมทางดนตรีกับกลุ่มเพื่อน และชมการแสดง Recital เพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจ ขั้นที่ 3 (Reiteration) คือ การที่นักเรียนเข้าเรียนกับครูในชั้นเรียน โดยทำการเรียนแบบตัวต่อตัวกับครู และ ขั้นที่ 4 จดจำฝังใจ (Memorize) คือ เมื่อเด็กเรียนตามขั้นตอนของหลักสูตร ด้วยใจรักและมีวินัยในการฝึกซ้อม เด็กก็จะสามารถบรรเลงดนตรีได้อย่างมีคุณภาพและสามารถบรรเลงเพลงยาก ๆ ได้ จึงเรียนรู้เรื่องการอ่านโน้ต ในภายหลัง ด้วยกระบวนการสอนอันมีประสิทธิภาพทำให้แนวคิดของซูซูกิเป็นที่นิยมและแพร่หลายไปทั่วโลก

สภาพการเรียนการสอนบรรยากาศชั้นเรียน ในการถ่ายทอดการบรรเลงเดี่ยวซ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา มีความสอดคล้องกับ สุกรี เจริญสุข (2542) กล่าวว่าการจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนดนตรีมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน เพราะ “ดนตรีเป็นศาสตร์และศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความรู้สึก และจิตใจของผู้เรียน” การเรียนรู้จึงต้องอาศัยสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแสดงศักยภาพทางดนตรีได้อย่างเต็มที่ ประกอบด้วย

1. การสร้างความผ่อนคลาย (Relaxed Atmosphere) 2. การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับครูอย่างใกล้ชิด (Teacher–Student Interaction) 3. การส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งด้านเทคนิคและอารมณ์ศิลป์ (Technical and Aesthetic Development) 4. การจัดบรรยากาศให้เหมาะกับธรรมชาติของดนตรีไทยบรรยากาศในชั้นเรียนดนตรีไทยควรสะท้อนความเป็นไทย เช่น ความเคารพครู การฝึกซ้อมร่วมกัน การไหว้ครู และการมีน้ำใจระหว่างศิษย์สิ่งเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกภาคภูมิใจในวัฒนธรรม และเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ 5. บทบาทของครูในการสร้างบรรยากาศทางจิตใจครูดนตรีต้องเป็นทั้งผู้สอน และ ผู้นำทางจิตวิญญาณทางศิลป์ ครูที่มีจิตเมตตา เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน และสอนด้วยความรักในศิลปะ จะสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนเกิดความรักในดนตรี และเกิดความมุ่งมั่นในการฝึกฝนได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2561) ได้อธิบายว่า บรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียน (Psychological Classroom Climate) มีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรม ทัศนคติ และแรงจูงใจในการเรียนดนตรีของผู้เรียนโดยเฉพาะในวิชาดนตรี ซึ่งเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความรู้สึก และการแสดงออกทางศิลปะครูผู้สอนจึงควรเข้าใจผู้เรียน และจัดสภาพแวดล้อมทางจิตใจที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัย มีคุณค่า และกล้าแสดงออก ประกอบด้วย 1. บรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (Positive Psychological Climate) 2. ผลของบรรยากาศต่อทัศนคติและพฤติกรรมผู้เรียน 3. บทบาทของครูในด้านจิตวิทยาการสอน

การวัดและประเมินผล ครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ มีการประเมินผู้เรียนตลอดระยะเวลาการถ่ายทอดแบ่งเป็นวรรค ๆ ของแต่ละส่วนบทเพลง กระทั่งจบการถ่ายทอด ซึ่งมีลักษณะวิธีการเช่นเดียวกับการประเมินการสอนดนตรีไทยตามขนบแบบโบราณไม่มีเครื่องมือ หรือขั้นตอนการประเมินที่ชัดเจน จะใช้เพียงวิธีการสังเกตการบรรเลงของผู้เรียน แต่การประเมินผลในลักษณะเช่นนี้จะทำให้ครูและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ส่งผลให้ครูเห็นพัฒนาการลักษณะนิสัย ความประพฤติของผู้เรียน และเปรียบเสมือน การติดตามพัฒนาการของผู้เรียนตลอดเวลา โดยการให้ผู้เรียนบรรเลงให้ดู ครูวัดประเมินผลจากนั้นให้ข้อมูลย้อนกลับแนะนำในข้อที่ควรปรับปรุง ตลอดจนการสาธิตให้เห็นเป็นแบบอย่าง การประเมินผลเช่นนี้ ทำให้ผู้สอนรับรู้ได้อย่างชัดเจนว่ากระบวนการในการถ่ายทอดสัมฤทธิ์ผลหรือไม่ ต้องปรับวิธีการสอนอย่างไร และเนื้อหาสาระที่ต้องสอนเพิ่มเติม หรือเน้นย้ำในส่วนเนื้อหาใด เพื่อให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ในการวัดและประเมินผลตามแนวทางครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ สอดคล้องกับ ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2561) ที่ได้กล่าวว่า การวัดประเมินผลสามารถแบ่งได้ 2 ประเภท คือ 1) การประเมินผลในกระบวนการ คือ การวัดประเมินผลระหว่างการสอน เพื่อจะทราบถึงความก้าวหน้า และพัฒนาการของผู้เรียน 2) การประเมินผลหลังการสอน คือ การที่ให้ผู้เรียนแสดงประสิทธิผลที่

เกิดขึ้นจากการเรียนในภาพรวมทั้งหมด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับหลักการประเมินตามสภาพจริง (authentic assessment) คือการที่ผู้เรียนไม่ต้องทำกิจกรรมการวัดผลอย่างเป็นรูปแบบ (การสอบ) แต่เป็นการวัดผลตามสภาพการเรียนการสอนเป็นการให้งานทำระหว่างเรียน การทำกิจกรรมดนตรีต่าง ๆ โดยผู้สอนสังเกต และให้คะแนน หรือประเมินค่าพฤติกรรม ตลอดจนประเมินผลงานที่ได้วางแผนไว้ รวมถึงการพูดคุย สนทนากับผู้เรียน หรือผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลในเรื่องความรู้ ความสามารถทางดนตรีของผู้เรียนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยในครั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษากระบวนการถ่ายทอดเดี่ยวฆ้องมอญวงใหญ่เพลงอื่น นอกเหนือจากเพลงกราวใน

2. การเดี่ยวฆ้องมอญวงใหญ่ เพลงกราวใน เถา สะท้อนความสำคัญของการสืบทอดมรดกดนตรีไทยที่มีเอกลักษณ์ ปัจจุบันยังคงใช้ในงานที่ต้องการแสดงศักยภาพนักดนตรี การเรียนการสอน และงานอนุรักษ์ มีการเปลี่ยนแปลงด้านวิธีถ่ายทอดให้เข้าถึงง่ายยิ่งขึ้น แต่ยังต้องเผชิญปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอด เช่น ความสนใจของคนรุ่นใหม่ และการสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ ควรค่าแก่การบันทึก เผยแพร่ ตลอดจนการนำเข้าไปในระบบการศึกษาในการจัดการเรียนรู้ให้แก่คนรุ่นหลังสืบไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงเดี่ยวฆ้องมอญวงใหญ่ ตามแนวทางของครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ ในเพลงอื่น ๆ เช่น ลาวแพน ทยอยเดี่ยว เป็นต้น เพื่อแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษาต่อไป

2. ควรมีการศึกษา รวบรวมองค์ความรู้ในการถ่ายทอดดนตรีไทยของครู หรือสำนักต่าง ๆ เพื่อเป็นฐานข้อมูลที่สำคัญของศาสตร์ด้านดนตรีไทย เช่น การศึกษากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงเดี่ยวฆ้องมอญวงใหญ่ กรณีศึกษา สำนักดนตรีไทยบ้านดุริยประณีต เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความอนุเคราะห์จากอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิตลอดจนผู้มีพระคุณอีกหลายท่านที่เมตตาให้ความรู้ ข้อชี้แนะ รวมไปถึงเป็นกำลังใจในการศึกษาอย่างดีมาโดยตลอด ทั้งนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกท่านเป็นอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2561). *ดนตรีศึกษา หลักการและสาระสำคัญ*. พิมพ์ครั้งที่ 10. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีรวุฒิ กลิ่นด้วง. (2549). *วิเคราะห์เดี่ยวระนาดเอกเพลงกราวใน : กรณีศึกษาครูชฎิล นักดนตรี*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาดุริยางค์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นตทนันทิ เจริญ. (2552). *วิเคราะห์เดี่ยวระนาดทุ้มเพลงกราวใน : กรณีศึกษาครูอุทัย แก้วละเอียด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาดุริยางค์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประเวช กุมุท. (2521). *ดนตรีไทยอุดมศึกษา* ครั้งที่ 11. เรือนแก้วการพิมพ์.

มนตรี ตราโมท และวิเชียร กุลตัณฑ์. (2555). *ฟังและเข้าใจเพลงไทย*. อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.

รัษศิษฎา เกลาพิมาย. (2561). *กระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงเดี่ยวระนาดเอกของครูพินิจ ฉายสุวรรณ ศิลปินแห่งชาติ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาดุริยางค์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัชภรณ์ ตัณนิติศุภวงษ์ และฤทธิพร แก้วดี .(2563). *คุรุดุริยางคศิลปิน กรณีศึกษา ครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์*. คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.

วิศวะ ประสานวงศ์.(2555). *กระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงระนาดเอกของครูอุทัย แก้วละเอียด ศิลปินแห่งชาติ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาดุริยางค์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วีระ พันธุ์เสือ. (2558). *ปี่พาทย์มอญ*. ศรีเสน่ห์การพิมพ์.

สงบศึก ธรรมวิหาร. (2545). *ดุริยางค์ไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 3 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุกรี เจริญสุข.(2542). *ดนตรีศึกษา: หลักการสอนดนตรี*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อาทิตย์ ผ่อนร้อน.(2555). *อาศรม : ครูธีระศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์* คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อาทิตย์ ผ่อนร้อน. (2556). *กลวิธีการเดี่ยวฆ้องมอญวงใหญ่เพลงกราวในทางครูสอน วงฆ้อง*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต). คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.